

Referaat Sjef van Gennip, bij de inaugurele reden Hermanns & Menger, 20 maart 2009

Lectoren, leden van de Raad van Bestuur, aanwezigen,

Elke dag worden we in het nieuws geconfronteerd met zaken die op enigerlei wijze te maken hebben met veiligheid en criminaliteitsbestrijding. Want iedereen die zich bezig houdt met de vragen die burgers werkelijk aangaan, of het nu hun portemonnee of hun gevoel van veiligheid betreft, kan rekenen op warme belangstelling. En Nederland kent dan, net als in de voetballerij, 16 miljoen deskundigen met soms zeer uitgesproken meningen. Het debat hierover moet worden gevoerd op basis van goede inhoudelijke argumenten en niet vanuit een onderbuik-gevoel. Helaas wordt de beeldvorming nogal eens bepaald door gebrek aan actuele kennis over de reclassering en mythes uit het verleden.

REFEREREND

Iedere tijd verdient de reclassering die bij haar past, want de reclassering zijn maatschappelijke organisaties die met beide benen in de samenleving staan. In haar bijna 200-jarige geschiedenis heeft de reclassering zich altijd gevoelig getoond voor de maatschappelijke ontwikkelingen en meningen om haar heen. Gevoelig. Maar dat wil niet zeggen dat de reclassering met alle winden meewaait. Ze kiest binnen de veiligheidsketen voor een eigen positionering en profilering.

Terugkijkend op onze lange geschiedenis kunnen we - met de kennis van nu - misschien glimlachen over de effectiviteit en toetsbaarheid van theorieën en middelen waar eerdere generaties reclasseringswerkers gebruik van maakten.

Maar ook die reclasseringswerkers deden dit met overtuiging, 100% inzet en door gebruik te maken van de kennis die hen toen ter beschikking stond.

Met het instellen van dit Bijzonder Lectoraat aan de Hogeschool Utrecht, de Avans Hogeschool Brabant en de Bijzondere Leerstoel Reclassering aan de Vrije Universiteit van Amsterdam, wordt deze traditie van gebruik maken van beschikbare kennis voortgezet, verbreed en verdiept. De kernbegrippen van dit Bijzonder Lectoraat in Utrecht zijn: Continuïteit & Professionaliteit.

CONTINUÏTEIT

Jo Hermanns is in zijn deel van deze openbare les dieper ingegaan op de continuïteit en de discontinuïteit in het leven van mensen die crimineel gedrag vertonen. Hij beschreef de continuïteit in het plegen van delicten en de discontinuïteit in de organisatie van alle betrokken partijen.

Denkend over continuïteit in de dagelijkse praktijk van onder andere het reclasseringswerk moet je als professionele organisatie ook de hand in eigen boezem steken. Je wordt direct geconfronteerd met de discontinuïteit. De versnippering en verkokering van alle organisaties én ook nog eens verkokering binnen die organisaties. Voorbeelden zijn er voldoende. Adviseurs van de Raad voor de Kinderbescherming en Jeugdbeschermers; Jeugdreclassering (BJZ) en volwassenreclassering; overdracht van nazorg aan gemeenten en de toevoeging van MMDer's aan het personeelsarsenaal van DJI. Informatie-overdracht tussen reclassering en politie. Er zijn tal van voorbeelden waar verschillende deskundigen samen moeten werken om recidive te bestrijden. En allen werkzaam bij verschillende organisaties die er eigen posities, visies en doelstellingen op nahouden. Versnippering en verkokering opheffen in Nederland probeert elke zichzelf respecterende politicus, bestuurder, leidinggevende én uitvoerende collega.

Maar vaak lukt het nauwelijks. Naar mijn idee wordt te snel teruggegrepen op organisatorische oplossingen. Deze ingrepen leiden de aandacht af van de eigenlijke oplossing: een inhoudelijke samenwerking tussen deskundigen. De vraag is hoe je elkaar vindt in het oerwoud van kokers. Eigenlijk bepleit Hermanns één georganiseerde keten, met daarbinnen een duidelijke regiefunctie waar alle deskundigheid van recidivebestrijding bijeen wordt gebracht. Een goed voorbeeld daarvan vind ik het veiligheidshuis.

Het veiligheidshuis is dé plek waar daadwerkelijk tot op casusniveau alle relevante deskundigheden benut worden. Er wordt vanuit vele en verschillende organisaties samengewerkt, inhoudelijk gepland en geregisseerd, met een einddoel voor ogen. Een inhoudelijk trefpunt waar deskundigen luisteren, afspraken maken en handelen! Actie en problemen voorkomen! Deze aanpak spreekt tot de verbeelding. Wat mij betreft zeker een vorm van wrap-around zoals het gewenst is. Krachten worden gebundeld zonder langs elkaar heen te werken. Daarmee wordt continuïteit geborgd en hopelijk het doel bereikt dat je met elkaar geformuleerd hebt. Dit voorbeeld past wat mij betreft naadloos in het model van Hermans dat zich richt op de volle breedte van het werken in juridisch kader.

Immers, de onderzoekslijn Continuïteit biedt een platform om er met elkaar aan te werken hoe we de som - en dus de effectiviteit - van onze losse delen in een wrap-around-model kunnen verhogen. Maar dat ligt niet alleen op het niveau van de werkers in de uitvoering, maar juist ook op dat van instellingen en leidinggevend. Want die dreigen zich vaak te verschuilen achter de schotten van hun individuele instellingsbelangen. Om een wrap-around-model werkelijk te kunnen laten slagen moeten ook de instellingen hiervoor gaan en zich bereid tonen hun instellingsbelangen ondergeschikt te maken aan de noodzaak van een werkelijk effectieve samenwerking in het belang van een veiliger samenleving.

PROFESSIONALITEIT

In dit deel van deze openbare les leidde Anneke Menger ons in, in de toenemende aandacht voor de professional. Ik ben blij met deze positieve aandacht want die is terecht. Het is de reclasseringwerker die dagelijks in de praktijk de dader of verdachte ervan moet zien te overtuigen dat hij moet stoppen met het plegen van criminaliteit. Hij is de frontliniewerker. In alle geweld van evidence-based werken en erkenningscommissies is dit de laatste tijd onderbelicht gebleven. Maar wat is dat vak van reclasseringswerker nu precies en hoe onderscheidt het zich van die andere professionals werkzaam in het gedwongen kader? Hoe functioneert hij en hoe komen we er achter wat een goede reclasseringswerker nu eigenlijk is? Een bekende – ooit populaire – politica zei ooit eens: ‘Ik ben niet links. Ik ben niet rechts. Ik ben recht door zee.’ Als variant daarop geloof ik dat een goede reclasseringswerker niet zacht is, niet hard is. Maar zacht wanneer het kan en hard wanneer dat moet. Dat is de opdracht die elke dag in evenwicht moet worden gehouden. Het gebruik van evidence based methoden of geobjectiveerde instrumenten als het diagnostische instrument RISc kunnen nooit de invloed van de werker vervangen. Van deze methoden is niet alle heil te verwachten. Hier geldt de kracht van het combineren. Op effect getoetste instrumenten en methoden in combinatie met het investeren in de reclasseringswerker. Hoe kan hij omgaan met de meest moderne inzichten op het terrein van recidivebestrijding en zich laten ondersteunen door het instrumentarium dat daarbij hoort? Terecht – en ik deel die visie geheel – gaat het om de motivatie van de betrokken werkers.

Deze zou wel eens – boven alle aangereikte methodieken en instrumenten – doorslaggevend kunnen zijn voor het bereiken van échte resultaten! Niet voor niets gaf onze staatssecretaris van Justitie vorige week in een toespraak aan reclasseringswerkers aan, ik citeer: ‘Jullie moeten het doen! Die 10% recidivereductie kan absoluut niet zonder jullie worden gerealiseerd.’ Daarbij concludeert Menger: ‘Dat het niet de vraag is of reclasseringswerkers wel genoeg professionele ruimte krijgen, maar dat de vraag is om de grote ruimte die zij feitelijk hebben, zichtbaar te maken en te professioneel te gebruiken!’ Aan de reclasseringsorganisaties en haar leidinggevend de uitdaging om medewerkers het noodzakelijke lef en durf bij te brengen. Het gaat daarbij, volgens mij, om het nemen van verantwoorde risico’s. Wat we weten is dat reclasseren een vak is dat de meeste reclasseringswerkers zich in de dagelijkse praktijk zelf eigen hebben moeten maken. Ondanks onze lange geschiedenis komt het onderzoek en dus ook onderwijs, waarin de specifieke vaardigheden en competenties nodig zijn om professioneel te werken op dit domein pas de laatste twee decennia op gang. Daarom zijn we als reclassering natuurlijk ontzettend blij met deze ontwikkeling, dat de wetenschap, onderwijs en reclassering dichter bij elkaar zijn gekomen. Het voorbeeld ziet u hier overigens vanmiddag!

EINDIGEND

Terug naar het maatschappelijk debat over het werk van de reclassering. Het is onder meer aan de lectoraten, de wetenschap en onze professionals om de inhoudelijke bewijzen en argumenten voor dit debat verder te verzamelen. Niet om de reclassering te verdedigen (dat kunnen we zelf wel!) maar om verder te onderbouwen welke activiteiten van reclasseringswerkers daadwerkelijk effectief zijn om de veiligheid van de samenleving verder te verbeteren. Daarbij doet Menger een appèl op leidinggevend, directies én werkers. Reclasseringswerkers zijn het bindmiddel en de basis van succes bij het bestrijden van recidive. Angst, populistische uitingen en incidentenpolitiek dragen in ieder geval daar niet aan bij. Wij – de drie reclasseringsorganisaties – zijn trots, blij en gelukkig met de samenwerking zoals deze vanmiddag zichtbaar is gemaakt. Dit, omdat 1) de onderzoeken en redes van de lectoren aantonen dat het reclasseringswerk er toe doet en het verschil kan maken; 2) in het onderwijs het moeilijke vak van reclasseringswerker een plek krijgt!

Hierdoor kan de reclassering blijven wat zij altijd al was,
een maatschappelijke organisatie met beide benen in de samenleving!

Utrecht, 20 maart 2009